

Who is Who in het Nederlandse natuurlandschap

Een gids voor bosbadgidsen

Heel goed 🌿. Als je dit hoofdstuk als een handboekstuk wilt gebruiken, helpt een **inhoudsopgave** aan het begin voor overzicht. Hier is een voorstel:

Inhoudsopgave

1. **Inleiding**
 2. **De grote terreinbeheerders**
 - Staatsbosbeheer
 - Natuurmonumenten
 - De Provinciale Landschappen (LandschappenNL)
 3. **Educatie en vrijwilligers**
 - IVN Natuureducatie
 - KNNV
 - Milieufederaties
 4. **Specialistische soortenorganisaties**
 - SOVON
 - Vlinderstichting
 - RAVON
 - Zoogdiervereniging
 5. **Overheden en recreatie**
 - Provincies
 - Gemeenten
 - Recreatieschappen
 6. **Waterschappen en drinkwaterbedrijven**
 - Dunea
 - PWN
 - Vitens
 7. **Samenwerking met bosbadgidsen**
 - Toestemming en afspraken
 - Relaties en vertrouwen
 - Collectieve afspraken
 - Media en zichtbaarheid
 8. **Slotbeschouwing**
 9. **Literatuur en bronnen**
-

Inleiding

Wie bosbaden begeleidt in Nederland, komt terecht in een veelzijdig veld van natuurorganisaties. Sommige beheren enorme oppervlakten natuur, andere richten zich vooral op educatie, vrijwilligers

of specialistische kennis. Voor een gids is het waardevol te weten wie de spelers zijn, hoeveel grond zij beheren, hoe ze zijn georganiseerd en hoe je met hen samenwerkt.

De grote terreinbeheerders

Staatsbosbeheer

Staatsbosbeheer is de grootste natuurbeheerder van Nederland met ongeveer 270.000 hectare in eigendom of beheer – bijna een kwart van het land. Er werken ruim duizend medewerkers, gesteund door honderden vrijwilligers. Iedereen die er werkt heet officieel 'boswachter', ook vrijwilligers, maar voor toestemming voor activiteiten moet je altijd bij de betaalde boswachters of gebiedsbeheerders zijn. Het is een rijksorganisatie zonder leden of donateurs.

Natuurmonumenten

Natuurmonumenten beheert circa 110.000 hectare, verspreid over meer dan 350 gebieden. De organisatie is een vereniging met bijna 900.000 leden en donateurs. Er werken rond de 700 medewerkers en er zijn zo'n 10.000 vrijwilligers actief. Ook hier verloopt toestemming voor bosbaden via de officiële boswachters of gebiedsbeheerders.

De Provinciale Landschappen (LandschappenNL)

De twaalf Provinciale Landschappen beheren samen ongeveer 110.000 hectare. Gezamenlijk hebben zij zo'n 400.000 donateurs of vrienden. Elk Landschap heeft een eigen bestuur, een vaste staf en honderden vrijwilligers. Voor bosbadgidsen is het vaak nodig rechtstreeks contact te leggen met de regiobeheerder of boswachter.

De afzonderlijke Landschappen zijn:

- Het Groninger Landschap (± 9.000 ha, ± 17.000 donateurs)
 - Het Drentse Landschap (± 9.000 ha, ± 30.000 donateurs)
 - It Fryske Gea (Friesland, ± 20.000 ha, ± 35.000 leden)
 - Het Flevolandschap (± 9.000 ha, ± 10.000 donateurs)
 - Landschap Overijssel (± 8.000 ha, ± 25.000 donateurs)
 - Geldersch Landschap & Kasteelen (± 12.000 ha, ± 40.000 donateurs)
 - Utrechts Landschap (± 6.500 ha, ± 30.000 donateurs)
 - Zuid-Hollands Landschap (± 4.700 ha, ± 31.000 donateurs)
 - Het Noord-Hollands Landschap (± 6.000 ha, ± 32.000 donateurs)
 - Het Zeeuwse Landschap (± 9.000 ha, ± 14.000 donateurs)
 - Brabants Landschap (± 18.000 ha, ± 40.000 donateurs)
 - Limburgs Landschap (± 6.000 ha, ± 15.000 donateurs)
-

Educatie en vrijwilligers

IVN Natuureducatie

IVN heeft ongeveer honderd medewerkers en zo'n 30.000 leden en vrijwilligers, actief in lokale afdelingen. Zij organiseren cursussen, excursies en projecten in scholen en buurten. Voor bosbadgidsen kan IVN een partner zijn bij educatieve trajecten of projecten met scholen.

KNNV

De Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging telt circa 6.000 leden. Het werk draait vrijwel geheel op vrijwilligers. Afdelingen en werkgroepen houden zich bezig met natuurstudie, inventarisaties en excursies.

Milieufederaties

Elke provincie heeft een eigen milieufederatie, verenigd in de koepel Natuur- en Milieufederaties. Ze hebben geen eigen terreinen maar verbinden maatschappelijke initiatieven en lobbyen bij provincies. Soms zijn ze een ingang voor projecten rond gezondheid, welzijn en natuur.

Specialistische soortenorganisaties

Nederland kent diverse organisaties die zich richten op kennis van soorten, niet op terreinbeheer:

- **SOVON** – vogels
- **Vlinderstichting** – dagvlinders en libellen
- **RAVON** – reptielen, amfibieën en vissen
- **Zoogdiervereniging** – alle inheemse zoogdieren

Deze organisaties hebben enkele tientallen medewerkers, honderden vrijwilligers en duizenden leden of donateurs. Hun kennis voedt beleid en beheer. Voor bosbadgidsen kan samenwerking verdieping geven, bijvoorbeeld door vogels of vlinders in een bosbad te betrekken.

Overheden en recreatie

Provincies

Sinds 2013 zijn provincies eindverantwoordelijk voor natuurbeleid. Zij subsidiëren de terreinbeheerders en stellen Natura 2000-beheerplannen op.

Gemeenten

Veel gemeenten van enige omvang hebben eigen boswachters of beheerders in dienst voor parken en openbaar groen. Soms geldt “het is openbaar, dus ga je gang”, maar in de praktijk is het prettig als ze weten dat er bosbaden worden gegeven. Vaak is er een aanspreekpunt per gebied.

Recreatieschappen

Recreatieschappen beheren groengebieden rond steden, meestal tussen de 1.000 en 10.000 hectare per schap. Beheer is vaak uitbesteed aan Staatsbosbeheer. Voor bijeenkomsten van meer dan 20

personen is meestal een vergunning nodig. Voorbeelden zijn Spaarnwoude (Amsterdam), de Rottemeren (Rotterdam) en het Twiske (Noord-Holland).

Waterschappen en drinkwaterbedrijven

Ook waterschappen en waterbedrijven beheren waardevolle natuur. Voorbeelden zijn **Dunea** (duingebied Meijendel en Berkheide, ca. 5.000 ha), **PWN** (Noord-Hollandse duinen) en **Vitens** (diverse waterwingebieden). Deze organisaties beheren duinen en bossen die cruciaal zijn voor drinkwaterwinning. Ze hebben geen leden of donateurs, maar wel communicatieteams en boswachters. Voor toestemming neem je contact op met de gebiedsbeheerder.

Samenwerking met bosbadgidsen

Toestemming en afspraken

Als gids maak je afspraken over:

- wat bosbaden inhoudt en hoe lang het duurt,
- de groepsgrootte (meestal 2–10 deelnemers),
- routes (bij voorkeur op bestaande paden),
- het vermijden van verstoring (broedvogels, reeën, kwetsbare plekken),
- geen afval achterlaten.

Leg uit dat bosbaden de laagste ecologische voetafdruk heeft van alle natuuractiviteiten. Vraag actief naar de kennis van de boswachter over het gebied.

Relaties en vertrouwen

Het helpt om een relatie op te bouwen. Begin klein en vraag niet meteen het onderste uit de kan. Houd rekening met hun werkdruk: één keer per half jaar een overzicht van je geplande bosbaden is vaak voldoende. Op de dag voor een bosbad kun je een korte bevestiging sturen. Vertrouwen opent deuren: bij een goede relatie kan er soms meer, bijvoorbeeld een vuurtje in de winter onder veilige voorwaarden.

Collectieve afspraken

De Branchevereniging Bosbad Gidsen Nederland (BBGN) heeft gesprekken gevoerd met Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten over landelijke richtlijnen. Besproken is een administratievergoeding van €50 per jaar en een afdracht van 10% per deelnemer voor gebruik van hun terreinen. Dit zijn richtlijnen, geen wettelijke regels. Voor de Provinciale Landschappen zijn dergelijke afspraken nog niet gemaakt.

Media en zichtbaarheid

Alle organisaties hebben eigen communicatiekanalen: tijdschriften, websites, sociale media. In de praktijk verschijnen bosbaden daar nog zelden, omdat de frequentie laag is en baten moeilijk meetbaar. Collectief zou de BBGN hier meer zichtbaarheid kunnen creëren.

Slotbeschouwing

Het Nederlandse natuurlandschap wordt gedragen door een rijk netwerk van terreinbeheerders, kennisorganisaties en overheden. Voor bosbadgidsen betekent dit dat je je beweegt in een veld vol mogelijkheden, maar ook vol afspraken. Wie zorgvuldig samenwerkt, investeert in vertrouwen en het perspectief van de beheerder meeneemt, ontdekt dat er veel mogelijk is.

Literatuur en bronnen

Terreinbeheerders

- Staatsbosbeheer – www.staatsbosbeheer.nl
Jaarverslag 2023: ca. 270.000 ha, ± 1.000 medewerkers.
- Natuurmonumenten – www.natuurmonumenten.nl
Feiten & cijfers 2023: ca. 110.000 ha, 900.000 leden, 700 medewerkers, 10.000 vrijwilligers.
- LandschappenNL – www.landschappen.nl
Overzicht 12 provinciale landschappen, totaal ca. 110.000 ha, 400.000 donateurs.

Provinciale Landschappen

- Het Groninger Landschap – www.groningerlandschap.nl
- Het Drentse Landschap – www.drentslandschap.nl
- It Fryske Gea – www.itfryskegea.nl
- Flevo-landschap – www.flevo-landschap.nl
- Landschap Overijssel – www.landschapoverijssel.nl
- Geldersch Landschap & Kasteelen – www.glk.nl
- Utrechts Landschap – www.utrechtslandschap.nl
- Zuid-Hollands Landschap – www.zuidhollandslandschap.nl
- Noord-Hollands Landschap – www.noordhollandslandschap.nl
- Het Zeeuwse Landschap – www.hetzeeuwse-landschap.nl
- Brabants Landschap – www.brabantslandschap.nl
- Limburgs Landschap – www.limburgs-landschap.nl

Educatie en vrijwilligers

- IVN Natuureducatie – www.ivn.nl
- KNNV (Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging) – www.knnv.nl
- Natuur- en Milieufederaties – www.natuurenmilieufederaties.nl

Soortenorganisaties

- SOVON Vogelonderzoek Nederland – www.sovon.nl

- De Vlinderstichting – www.vlinderstichting.nl
- RAVON – www.ravon.nl
- Zoogdiervereniging – www.zoogdiervereniging.nl

Overheden en recreatie

- Provincies – natuurbeleid: zie [IPO](#) (Interprovinciaal Overleg)
- Gemeenten – lokale informatie via gemeentelijke websites en groenbeheerafdelingen.
- Recreatieschappen – voorbeelden:
 - Recreatieschap Spaarnwoude – www.spaarnwoudepark.nl
 - Recreatieschap Rottemeren – www.rrnz.nl
 - Het Twiske – www.twiske-waterland.nl

Waterschappen en drinkwaterbedrijven

- Dunea – www.dunea.nl (beheer Meijendel en Berkheide)
- PWN – www.pwn.nl (Noord-Hollandse duinen)
- Vitens – www.vitens.nl (waterwingebieden Oost- en Noord-Nederland)

Branchevereniging

- Branchevereniging Bosbad Gidsen Nederland (BBGN) – www.bbgn.nl